

НАДЕ ПРОЕВА
Филозофски факултет
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“
Скопје

УДК: 94(381)
904(497.7)“652”

ЗА ДАСАРЕТСКИТЕ ПЛЕМИЊА (PENESTAE, DASARTAE, ENGELANES) И МЕСТОПОЛОЖБАТА НА ГРАДОТ USCANA ВО ГОРНА ДАСАРЕТИДА

Abstract: Les savants avaient exprimé différentes opinions sur l'appartenance ethnique (illyrienne, épirote, grecque, macédonienne, ou brygienne) et provinciale (Macédoine, Mésie Supérieure) des Penestae/Penestai et des Engelan/ Enchelléens, les deux tribus dassarètes les plus connues, ainsi que sur la localisation de la ville d'Uscana. Les raisons ont été: la position frontalière de Penestae, les données fragmentaires des sources narratives, le changement du rôle des tribus dans le cadre de la communauté dassarète (à part ces deux tribus, on connaît les noms des Pisantinoi, Kaloikinoi, Sarnoates). Étant donné que la gloire et la puissance des Engelan/ Enchelléens avec le temps avaient diminué, le nom des Dassarètes, qui les avait embrassés, s'est imposé jusqu'à la fin de l'antiquité. Une migration prétendue ne peut être confirmée par des sources archéologiques. Des sources narratives il s'ensuit que les tribus dassarètes s'étendaient au nord de l'Épire jusqu'aux Dardaniens farouches (Plin, NH, IV, 3). Strabon les situe entre les Ardiens et les Dardaniens (Geogr., VII, 7, 5, 12 C, 318). Cela montre que la Dassarétie était un vaste territoire, ce qui nous autorise à utiliser les noms de Haute Dassarétie (la région de Polog et la vallée de la ville actuelle Kičevo) et de Basse Dassarétie (le bassin du lac d'Ohrid). Après l'analyse des sources narratives, épigraphiques et archéologiques, il s'ensuit que les tribus dassarètes, quoique parfois dénommées comme illyriennes (pendant la période où elles ont été sous la domination illyrienne), n'étaient pas d'origine illyrienne. Dans la deuxième partie de l'article, avec l'analyse des sources narratives et archéologiques, la position de la plus grande ville des Penestae, Uscana, est établie entre les villages de Miokazi et Karabunica, près de la ville actuelle de Kičevo. Quand à la position du camp d'Appius Claudius qui, en 170 av. n. était posé à 12 milles d'Uscana, elle est établie au village de Podvis, ce qui correspond à la distance de 17 km entre Podvis et Miokazi.

Во зачуваните извори Пенестите, како и три градови и уште 11 безимени утврдувања¹ во пенестинската област (*Penestianaë terrae*) прв ги споменува Тит Ливиј во врска со борбите на македонскиот крал Персеј против Римјаните во 169-та

¹ T. Liv. XLIII, 18, 5 (Uscana); 19, 1-6 (Uscana, Oeneum, Draudacus).

год ст.е.;² пред овој настан е споменат само градот *Uscana*.³ Од податоците во зачуваните извори може да се заклучи дека Пенестите ги населувале областа Полог и Кичевскиот крај. Во литературата се расправа како за провинцијата на која ѝ припаѓала областа *Penestia*, така и за местоположбата на овие градови. Но најпрво за етничката и провинциската припадност на земјата на Пенестите за што исто така има различни мислења.

Областа *Penestia* според Ѓ. Трухелка припаѓала на Македонија,⁴ според други на Дарданија т.е. на провинцијата Мезија,⁵ а по откривањето на надгробни споменици во Полог и Кичевијата⁶ се покажа дека *Penestianae terrae* била дел од јужната културна сфера при што се искажа мислење дека припаѓала на јужна Илирија.⁷ Но типот на откриените споменици, како и ономастичките податоци јасно покажуваат дека областа била во рамките на провинцијата Македонија.⁸ Ова може да се поткрепи и со пишаните извори. Според географот Птолемај овој дел ѝ припаѓал на провинцијата Македонија.⁹ Тит Ливиј пак пишува дека *Uscana* била во границите на државата на Персеј, и кога Римјаните го нападнале градот имало посада од критски стрелци,¹⁰ а се знае дека нив ги имало во војската на Антигонидите, но не и во илирската војска.

Пенестија била дел од поголемата област Дасаретија. Плиниј¹¹ запишал дека Дасаретите се протегале над (*supra*) Епир до дивите (*tox*) Дарданци. Страбон Дасаретите ги сме-

² T. Liv., XLIII, 18; 19, 3.

³ После походот од Филип V и опсадата на градот Lissos во 213 год. ст. е. Pol., VIII, fr. 14.

⁴ Ѓ. Трухелка, „Археолошке белешке из јужне Србије“, *Гласник Скопског Научног Друштва V*, 1929, стр. 72–73.

⁵ N. Vulić, „Severna granica antičke Makedonije“, *Strena Buliciana*, Zagreb 1925, 242 – 243; Ф. Папазоглу, *Македонски градови у римско доба*, Скопје, 1957, стр. 81; F. Papazoglu, *Srednjobalkanska pelemena u predrimsko doba*, Sarajevo, 1987, str. 172, 205; A. Mócsy, *Gessellschaft und Romanisation in der römischen Provinz Moesia Superior*, Budapest, 1970, p. 29 sq.

⁶ Н. Проева, „Нови и ревидирани натписи од Полог и Кичевско“, *Жива Антика*, XXXIX /1–2, Скопје, 1989, стр. 77–84.

⁷ И. Микулчић, „Територија Скупа“, *Жива Антика*, XXI/2, Скопје, 1971, стр. 467/8; F. Papazoglou, *The central Balkan Tribes in Pre – Roman Time*, Amsterdam, 1975, ad. no 16, B. Dragojević – Josifovska, *Inscriptions de la Mésie Supérieure*, vol. VI, *Scupi et la région de Kumanovo*, Beograd, 1982, p. 29.

⁸ Н. Проева, *Студии за античките Македонци*, Скопје, 1997, 137–140.

⁹ Ptol., II. 16 и III, 9,1.

¹⁰ T. Liv., XLIII, 10,1.

¹¹ Plin., IV, 3.

стува меѓу Ардиите и Дарданците,¹² а пак кога пишува за македонско–илирската граница Дасаретите повторно ги сместува до Дарданците и Аутаријатите. Оваа реченица очигледно е искривена,¹³ и наместо Аутаријати треба да се чита Ардиите, чија прапостојбина, пред ширењето на запад сè до Ризонскиот залив, била денешна Црна гора.¹⁴ По двете римско–илирски војни само Ардиите, кои од III век ст.е. ја воделе илирската држава, ја зачувале самостојноста, додека областите јужно од *Lissos* биле под римски протекторат.¹⁵ Меѓу наброените моќни племиња кои во меѓусебните борби ослабнале, а некои сосема исчезнале, Страбон ги вбројува и Ардиите (кои војувале со Аутаријатите за солените извори),¹⁶ а потоа биле притиснати од Македонците и Римјаните што повторно покажува дека Ардиите биле соседи на Македонците,¹⁷ а во овој дел, тоа се дасаретските племиња.¹⁸ Овие важни податоци за определување на границите на Дасаретида досега не биле земени во обзир. Од нив јасно произлегува дека областа Дасаретида од југ према север ги опфаќала денешниве географски целини: Охридско–струшкиот басен, при што 22 села ѝ припаѓаат на Р. Албанија; Кичевската котлина што се протега на исток од планината Бистра; и Полошката котлина на северозапад што на југ е одделена од Кичевската со планината Буковик. Со оглед на географските одлики на овие области јужниот езерски дел со право може да се нарече долна Дасаретија, а пак северниот Горна, соодветно на востановената постапка во античко време. Впрочем и за областа Полог и денес се користат ознаките Горен и Долен Полог.

Дасаретија,¹⁹ односно дасаретските градови, што Скердилаида ги привлекол на своја страна со закани или ветувања,

¹² Strab., VII, 7, 5, 12 (C 318) Според F. Papazoglu, *Plemena*, str. 221, n. 47 ова споменување до Ардиите изненадува. Но тоа е во согласност со податокот на Плиниј Plin., IV, 3) в. и заб. 16.

¹³ Strab., VII, 7, 5, 2 (C 316). Ако оваа нејасна, односно искривена реченица (F. Papazoglu, op. cit., str. 77, 274, заб. 263) се спореди со другото место кај Страбон како и со она кај Плиниј јасно е дека името Аутаријати треба да се поправи во Ардиите, со што реченицата станува јасна, а проблемот за локализирање на Дасаретите и за нивната северна граница исчезнува.

¹⁴ F. Papazoglu, „О територији илирског племена Ардијеја“, *Zbornik Filozofskog fak.*, Beograd, 1963, VII-1, str. 71–86.

¹⁵ М. Гарашанин, „Историјска и археолошка разматрања о илирској држави“, *Глас САНУ*, Одељ. Ист. Наука бр. 1, Београд, 1974, стр. 6–10.

¹⁶ Ps. Arist., *de ausc. Mir.* 138.

¹⁷ Strab., VII, 5, 6 (c 315): „... hysteron d’уро Makedonon kai Romaion ек-роlemoumenoi.”

¹⁸ За етничката припадност на овие племиња в. Н. Проева, *Студиум*, стр. 115–133 глава V: Енгелани и Дасарети.

¹⁹ Во нашата литература е прифатен обликот Дасаретија, иако поправилно е Дасаретида (Dasaretis), како Орестида (Orestis) во Горна Македонија.

во изворите прв пат се споменуваат во 217-та год. ст.е.,²⁰ кога Филип V ги вратил градовите Антипатреја, Хрисондион, Гер-тунт, а во околина на Лихнидското езеро Енгеланите,²¹ како и неколку други места што ги нема во другите извори. Енгелани е име на племе,²² а не на град како што се мислеше порано, и како што некои сеуште мислат.²³ Со оглед на тоа дека дејноста на Филип V се случувала во Дасаретида, и дека Полибиј е современик на овие настани не е можна грешка, така што е јасно дека Енгеланите биле едно од дасаретските племиња. Ова може да се поткрепи со податокот на Страбон²⁴ дека Енгеланите се нарекувале и Дасарети,²⁵ и ги става во заднината на Кераунските планини на граница со хаонските племиња. Ако се потсетиме на податокот од Хекатај (крај на VI век ст.е.) кој Енгеланите (Енхелејци) ги сместува во близина на хаонското племе Дексари,²⁶ би можело да се прифати мислењето на оние научници што ги поистоветуваат Дексарите со Дасаретите,²⁷ дотолку повеќе што Дексарите ги нема во ниту еден друг извор. Но како што укажа Р. Катичиќ,²⁸ пречка е тоа што Дексарите се означени како хаонско племе. Неговото мислење дека станува збор за грешка кај Хекатај затоа што

²⁰ Polyb., V, 108, 8: „освен градовите што ги спомнав, Филип го отргна Креониј и Герунт во Дасаретија, кај Лихнидското езеро – Енгеланите, Керак, Статион, Бојој (Βοιός), а во земјата на Калојќините – Бантија и уште Оргес во [земјата] на така наречените Писантини.“ Втората македонско-римска војна Римјаните ја започнале со пустошење во Дасаретида (Т. Liv., XXXI, 27, 2-8) и заземајќи ги тврдините Corrhagum, Gerrunium, и Orgesus стигнале до Antipatreia (Берат) што покажува дека Лихнитида и Дасаретида не се две различни области туку алтернативни имиња за делови од иста област. На друго место Т.Ливиј (XLIII, 9,7) го означува Лихнид како дасаретски (ad Lychnidum dassaretiorum).

²¹ Енгелани е македонска форма на името запишана од Мнасеа во III век ст.е., а Енхелејци е јонска граfiја што преовладува кај хеленските автори, в. подолу.

²² N. G. L. Hammond, *A history of Macedonia I*, Oxford, 1972, p. 94; R. Katičić, „Enheleji“, *GodCBI*, XV/13, Sarajevo, 1977, стр. 54.

²³ Охридскиот археолог П. Кузман упорно ја застапува теоријата за град *Engelana* (в. П. Кузман и Е. Димитрова, *Ohrid, sub specie aeternitatis*, Скопје, 2010, стр. 51, 84), веројатно од патриотски побуди, што немаат никаква врска со науката, за жал прифатено од најголемиот број археолози во Р. Македонија меѓу другото и поради незнаењето на класични јазици.

²⁴ Strab., VII, 7.8.

²⁵ Во ракописот пишува Sessaretetes, но речиси општо е прифатено дека станува збор за коруптела поправена во Dessaretetes.

²⁶ Нес., *FHG* 73; *FGrH*, 103

²⁷ N. G. L. Hammond, op. cit. p. 94. R. Katičić, op. cit., 55.

²⁸ Op. cit. p. 8.

долината на реката Осум на југ се врзува со Хаонија²⁹ е многу веројатно и во тој случај ова би било најрано споменување на Дасаретите во изворите. Страбон пишува дека Дарданците на југ се надоврзувале на македонски и пајонски племиња.³⁰ Од ова јасно произлегува дека Дарданците граничеле со Дасаретите односно Пенестите. Овој податок досега не бил искористен во дискусијата за етничката припадност на Дасаретите (и Енгелание) заради предубедувањата дека тие биле илирски племиња и дека живееле многу појужно. Во преговорите за мир, 209-та год. ст.е., Римјаните барале Филип да им ја врати Атинтанија, но не и Дасаретида³¹ што покажува дека Дасаретида била македонска. Дури со мировниот договор во 197-та год. ст.е. Римјаните му го дале, на нивниот сојузник Плеурат, градот Лихнид/Лихнитида што од 199-та год. биле под римски протекторат.³² Тоа што Дасаретите кај Т. Ливиј не се наброени меѓу племињата на IV-та македонска мериди не е никаков доказ за нивното илирско потекло бидејќи Т. Ливиј не ги набројува сите племиња, туку само најважните.³³ Од друга страна пак кога Т. Ливиј ги опишува римските воени потфати во 172-та год. ст.е., истовремено ги споменува Дасаретите и Илирите.³⁴ И Помпониј Мела³⁵ на една страна ги набројува Енгеланите и Дасаретите, а на друга *Illyrii proprie dicti*. Инаку Римјаните се тие кои што името Илири ќе го „разнесат“ најдалеку на север со вклучување на сите племиња од р. Војуша на југ сè до Дунав и Истра на север во провинцијата Илирик, наречена според името на првото племе со кое се судриле на југниот Јадран. Но кога подобро ќе ја осознаат етничката т.е. племенската разнообразност во провинцијата Илирик наречена според името на првото племе што го покориле на јадранскиот брег ќе го воведат (Плиниј, односно Варон – II век ст.е.) терминот *Illyrii proprie dicti*.

Како гранична област Дасаретида потпаѓала под власт на Илирите, но главно била во состав на македонското крал-

²⁹ Id., p. 55.

³⁰ Strab., VII, 5, 7. (316)

³¹ T. Liv., XXXVII, 30, 13, а Ардиете на Скердилаида и на Плеурат.

³² T. Liv., XXXI, 27, 1 (меѓу римските обвинувања за започнување на II-та војна Филип не е обвинет за освојувања во Илирија); T. Liv., XXXIII, 34, 11 (договорот), в. и Полибиј X VIII, 4, 12.

³³ Податокот на T. Liv., XLV, 26, 13–15 за границите на трите илирски области востановени по римската победа над последниот илирски крал Гентиј за жал не може да се искористи зашто е премногу искривен: таму се споменуваат некакви Дасаретски Пирусты (*Dassaretiorum Pirustae*), како и племе *Dassarenses*.

³⁴ T. Liv., XLVII, 36, 89.

³⁵ P. Mela, 2, 54–6, ова е последно споменување на Енгеланите во нара-тивните извори – I век н.е.

ство. Тоа јасно произлегува од податокот на Исократ³⁶: „Тој (Филип) стана господар и владетел на мнозинството Илири, освен на оние што живеат на јадранскиот брег.“ Поради мислењето дека Дасаретите биле Илири, овој податок во науката се толкува така што границата на македонската држава во времето на Филип ја поставуваат кај *Luchnidos*, а не кај Таулантите „што живеат на јадранскиот брег“ како што пишува во изворот (в. сл. 1). Во прилог на ова треба да се споменат податоците на Демостен, кој многу добро ја знаел состојбата во Македонија и ги предупредувал своите сограѓани дека Филип гради тврдини кај Илирите. Диодор запишал дека Филип, кралот на Македонците однел голема победа над Илирите, ги претворил во поданици (*hypokooi*) сите оние што живееле сè до Охридското Езеро и откако склучил одличен мир се вратил во Македонија.³⁷ Со оглед на фактот дека Илирите живееле западно од Македонија, од овој податок јасно се гледа дека Филип ги покорил племињата западно од Дасаретида и дека Охридското Езеро е само општа ознака за смерот на движење. Илирскиот крал Клејтос во 335 год. ст.е. од Македонците го презел (*kateilēpsei*) градот Πελιον³⁸ (Горица / Корча?). Диодор пак запишал дека во 317–та год. ст.е. Филип III Аридај и Еуридики ја чекале Олимпијада во градот *Euia* во Македонија, а *Euia* е град во областа Дасаретија.³⁹ Треба да се спомене и тоа дека во Дасаретија македонските монети отсекогаш биле побројни од оние на *Dyrrachion*, *Apollonia*, *Epeiros*.⁴⁰ Најрани се монетите на кралот Аминта III (393 – 392 год. ст.е.), а градот *Luchnidos* ковал тетраболи од македонски тип – со македонски штит на реверсот, како оние на Филип V и на Персеј датирани 185 – 168 год. ст.е. Како етничка граница меѓу Илирија и Македонија се толкува еден податок на Страбон, односно неговиот извор Полибиј, за патот *Via Egnatia*: “Впрочем целиот [пат] се нарекува Егнатија. Првиот [дел] се вика Кандависки според илирската палнина, [минува] низ градот Лихнид и Пилон – местото на патот што ја дели Илирида и Македонија. Отаму продолжува до Барнунт и низ Хераклеја и [земјите] на Ликестите и Еордајците кон Едеса и Пела [дури] до Тесалонике.”⁴¹ Но ова е премногу уточнето за да оз-

³⁶ Isoc., *Phil.*, 21, напишано во 346-та год. Се знае дека Филип пред тоа војувал со илирските кралеви во 359/8-та и 356-та год. ст.е.

³⁷ Dem., *Phil.*, I, 48; Diod., XVI, 8, 1 и Dem., *Olynth.*, I, 23.

³⁸ Arr., *Anab.*, I, 5,5.

³⁹ Diod., XIX, 11, 12; Ptol., III, 32

⁴⁰ S. Gjongecaj, *Le monnayage macédonien et l'Illyrie du sud, Ancient Macedonia*, V/1, Thessaloniki, 1993, p. 489, 491.

⁴¹ Strabo, *Geogr.*, VII, 7, 4; G. Zippel, *Die römische Herrschaft in Illyrien bis auf Augustus*, Leipzig 1877, p. 194 колку што знам е единствен кој го толкува како административна граница.

начува етничка граница, и може да биде само точка на административна граница помеѓу *Lychnidos* (Охрид) и *Barnous* (Ресен?), односно помеѓу Дасаретида и Орестида. Имено на Дасаретите и на Орестите кои во 196 год. ст.е. биле одземени од Филип V, им била дадена автономија како на римски поддржувачи. Овој фрагмент од незачуваната книга на Страбон, кој не е патеписец туку учен компилатор кој користи дела од класично до римско време, не може да се датира со сигурност и веројатно се однесува на административната граница на првоосвоената област од Римјаните ставена под римски протекторат, и искористен за опис на патот изграден половина век потоа. По римското освојување Илирија била поделена на три дела, а потоа вклучена во провинцијата Македонија. Но меѓу илирските области што биле во склоп на провинцијата Македонија,⁴² не се наброени ниту Дасаретија ниту Орестида.⁴³

Античките автори во Дасаретија, чие име од римско време се користи за целата област, споменуваат и други племиња (Енгелани, Сарнунти, Пенести, Писантини, Калојкини) како и градови. За Енхелеите / Енгеланите треба да се спомене податокот на Мнасеа (III век ст.е.) зачуван кај Стефан од Бизантија⁴⁴ кој запишал дека името „*Engeleanes*“ е исто со името „*Encheat*“ (Енхелеи). Во овој пасус Стефан пишува дека Енхелеите се „племе во Илирија“,⁴⁵ а не илирско племе, што покажува дека станува збор за административниот поим Илирик од негово време,⁴⁶ што треба да се има на ум кога се користат неговите податоци. Во најстарите извори Енгеланите не се вбројуваат во Илири. Само еднаш кај Стефан пишува дека Енхелеите се илирско племе и тогаш како нивни митски предок е запишан Енхел (*Encheles*) или Енхелеј (*Encheleus*),⁴⁷ додека во изворите од Хекатеј наваму митски предци на Енге-

⁴² Cic., *In Pis.*, 96.

⁴³ Со најновите, особено епиграфските наоди во Мала Преспа се докажа дека областа припаѓала на Орестида, а со тоа и Голема Преспа зашто станува збор за една иста географска целина. За жал во археолошки поглед Голема Преспа е речиси *terra incognita*.

⁴⁴ Steph. Byz., *Ethnica* (epitome), p. 260.

⁴⁵ Steph. Byz., s. v.

⁴⁶ Има и други примери за мешање на административен со етнички поим: во време на граѓанската војна Кајсар и Помпеј, Кикерон (*In Pis.* 86 и 96) пишува дека Аполонија и Дирахид биле подредени на провинцискиот намесник во Македонија, а Апијан (*Bel. Civ.*, III, 12) ги става во Македонија – се однесува на провинцијата, а не на етничката припадност.

⁴⁷ Stephanus Byz., *Ethnica* (epitome), p. 260, line 13. Стефан понекогаш го додава и Енхел.

ланите се *Encheleas* или *Enchelis*,⁴⁸ затоа најчеста граfiја на нивното име е *Encheleai*. Дури и во генеалогijата запишана од Апијан што според неговите зборови најмногу му се допаднала⁴⁹ митскиот предок на Енхелеите, иако е прикажан како син на *Illyrios* се вика е *Enchelea*. Јасно е дека оваа фантастична генеалогija во која *Illyrios* е син на киклопот Полифем и на нимфата Галатеја (што би значело дека Илирите се Грци!) и брат на Келт и на Галат, имала за цел да ја оправда освојувачката политика на Римјаните со вклучување на барбарските племиња во грчко–римската митологија.⁵⁰ Псевдо-Скилак⁵¹ е единствен кој во IV век ст.е. споменува племе по име *Encheleis* после Ризонскиот залив и гробот на Кадмо на р. Дрилон. Оваа река после Дасаретида тече низ илирската земја, та отаму и племето го нарекува илирско. И Ератостен ги става гробовите на Кадмо и Хармонија кај р. *Drilon* и *Aōos* (Војуша, Vijosë).⁵² Во изворите за доѓањето на Кадмо во Будва воопшто не се споменуваат Енхелеи туку само Илири⁵³ со кои Кадмо владеел откако ги победил заедно со Енгеланите. Јасно е дека станува збор за ширење на легендата за Кадмо и Хармонија, преку р. Дрилон, која ги покажува врските со илирските племиња понасевер сè до Јадранот и ги поврзувала племињата од внатрешноста, меѓу кои е и племето со сродно име можеби произлезено од името на јагулите што ги има и во Охридското и во Копаидското езеро во Бојотија. За да се прави разлика меѓу двете треба да се користи македонската форма, зачувана од Мнасеа, а не хеленската адаптација на името што била вообичаена навика на грчките автори. Граfiјата на името на племето со гама (Енхелеи) наместо со аспирираното „kh“ е една од одликите на македонскиот јазик,⁵⁴

⁴⁸ За жал оваа разлика во епонимните претци на Енхелејците и Енгеланите е испуштена во Н. Проева, *Религијата на античките Македонци*, НАМ по 11, Скопје, 2014, стр. 63.

⁴⁹ App., *Illyr.*, IV, 2; F. Papazoglu, *Pelemena*, str. 73: Апијан невешто се служи со изворите и не се снаоѓа кога пишува за историјата на Илирите.

⁵⁰ А кај Аполодор е зачуван податок дека Илириј е син на фојникиецот Кадмо, кој му се родил откако на чело на енхелејската војска ги победил Илирите (Apol. Bibl. III, 5, 4), станал нивни крал и според нивното ие го нарекол синот.

⁵¹ Pseudo Scylax Perieg., 24–25,1. Податокот на Плиниј (Plin., III, 139) дека биле либурнско племе е очевидна грешка зашто е во спротивност со сите други изворни податоци.

⁵² apud Steph. Byz., s. v. Dyrachion.; анализа на изворите во кои се споменува гробот на Кадмо в. М. Šašelј Kos, “Famous Kylikes un Illyris”, *Historia*, XLII/2 1993, 247–251.

⁵³ R. Katičić, op. cit., 27–30.

⁵⁴ H. Hirt, *Die Indogermanen*, Strasburg, vol. I, 1905, 149–150.

а пак завршетокот – *anes* е типичен за горномакедонските племиња. Таков облик – *Enchelanes*, но со аспириран глас според хеленскиот – атички правопис користи Полибиј.⁵⁵ Овие податоци јасно покажуваат не само дека Енгеланите и Дасаретите не биле Илири (со тоа име ќе бидат опфатени подоцна како поради слабеењето на Енгеланите, така и поради престижот на илирското име) туку дека *Illyrii proprie dicti* не го населувале охридско–струшкиот басен, како што некои сешуште мислат. И ономастичките податоци од досега откриените натписи во Дасаретида – западниот дел на Р. Македонија,⁵⁶ покажуваат дека не може да стане збор за племиња со илирско потекло и ја покажува точноста на податокот на Птолемај дека овој дел ѝ припаѓал на провинцијата Македонија. Зголениот именски материјал овозможи да се проучува етничката структура на овој крај, од научниците нарекуван „илирски дел на Македонија“ или „македонски дел од Илирија“, првото заради сфаќањето дека овие племиња биле од илирско потекло, а другото затоа што овој дел речиси пет века ѝ припаѓал на римската провинција Македонија.⁵⁷ Од 50 домородни имиња (без римските *nomina* и *cognomina*) посведочени во Охридско – струшкиот регион, во илирскиот ономастикон и тоа во најширока смисла на зборот, може да се вбројат само пет имиња, и само две од 18 имиња во Полог, додека пак во Кичевскиот крај, на досега откриените натписи меѓу петте имиња нема ни едно илирско име.⁵⁸ Имињата што се разликуваат од вообичаените се среќаваат не само во овој дел, туку

⁵⁵ Polyb., V, 108, 8.

⁵⁶ Заради немање епиграфска збирка за натписите од албанскиот дел на оваа единствена географска целина, статијата се засновува само врз натписите од делот на областа што денес се наоѓа во Р. Македонија, што сепак е доволно за согледување на состојбата кај Дасаретите.

⁵⁷ N. Proeva, *Enchéléens–Dassarètes–Illyriens, sources littéraires, épigraphiques et archéologiques, in Illyrie meridionale et l'Épire dans l'antiquité*, II, Clermont–Ferrand, 1990, Paris 1993, p. 193–195; Ead., *Епихорски имиња во Горна Македонија, in Istorija na kulturata na Makedonija*, кн. 3, МАНУ, Скопје, 1996, стр. 86–89; N. Proeva, *Onomastika i etnička struktura zapadnog dela SR Makedonije u antičko doba, God. CBI, XXIX/27, Sarajevo, 1991, 185–196, résumé 196–19; како и повеќе статии објавени во Зборникот од тркалезната маса: Grecs et Illyriens dans les inscriptions en langue grecque d'Épidamne–Dyrrhachion et d'Apollonia d'Illyrie*, Clermont – Ferrand, 1989, Paris, 1993,

⁵⁸ Н. Проєва, *Жива Антика*, XXXIX /1–2, Скопје, 1989, стр. 77 – 84; Ead., *Студии*, стр. 117. Детална анализа на ваквите имиња N. Proeva, *Dassaretia et Penestianae terrae à la lumière des études onomastiques, Mélange P. Carlier*, во печат.

низ цела Македонија, им се припишуваат на Бригите,⁵⁹ најстариот слој во етногенезата на Македонците.⁶⁰

Со текот на времето моќта и славата на Енгеланите очигледно се намалила⁶¹ и почнало да преовладува името Дасарети. Со оглед на фактот дека ниту во наративните ниту во археолошките извори нема индиции за некаква миграција, јасно е дека во римско време се наметнало името Дасарети. Мислењето на В. Соколовска дека Дасаретите се доселиле во Охридско – струшкиот регион во IV век ст.е. затоа што од тоа време има малку наоди,⁶² е неприфатливо, зашто е методолошки погрешно поставено. Имено, доказ за смена на населението не е немање на наоди, туку напротив: нов и различен начин на погребување, на архитектура, материјална култура, итн. Во случајов со Енгеланите и Дасаретите, спротивно на горното тврдење, има континуитет во културата. Тоа јасно се гледа од наодите на некрополата во с. Требеништа (крај на VII до IV/III век ст.е.),⁶³ што треба да им се припише на Енгеланите,⁶⁴ споменати од Хекатај,⁶⁵ потоа од малубројните но значајни керамички наоди: фрагмент сликана керамика (кратер) – IV век ст.е. од комплексот Св. Еразмо,⁶⁶ како и од керамичките наоди од сондите покрај северниот ѕид на Охридска-

⁵⁹ F. Papazoglou, ‘Structures ethniques et sociales dans les régions centrales des Balkans à la lumière des études onomastiques’, *Actes du VII-ème congrès int. d’épigraphie grecque et latine*, Bucarest–Paris, 1979, p. 144–169.

⁶⁰ Н. Проева, *Студиум*, стр. 24–26; 101–104.

⁶¹ Има и други примери на слабеење дури и исчезнување на племиња. Во соседството такво е случајот со Таулантите кои почнувајќи од предримско време воопшто не се споменуваат во изворите.

⁶² В. Соколовска, „Прилог кон проучувањето на западна Македонија во раната антика“, *Културно наследство*, бр. 16, Скопје, 1989, (1993) стр. 10; потоа прифатено од В. Битракова – Грозданова, „Материјалните докази и миграциите во охридско – преспанскиот регион во антиката“, *Жива Антика* 45, Скопје 1995, p. 53–58 која претходно, а и набргу по оваа нејзина статија (в. подолу) ја застапува теоријата за континуитет на градот Лихнид во Дасаретија В. Битракова – Грозданова, „Топографија и урбан развој на Лихнид“, *Историја*, XXII, Скопје, 1986, 249–265 = Le développement urbain de Lychnidos et ces rapports avec les villes du sud-ouest des Balkans, *Index*, 20, Napoli, 1992, 13–14.

⁶³ П. Кузман, *Три Челусту и Вртулка, Требеништа*, Охрид, 1985, стр. 56.

⁶⁴ N. Proeva, The Engelandes/Encheleis and the golden mask from the Trebenište culture, *Homage to Milutin Garašanin*, Belgrade, 2006, pp.561- 570.

⁶⁵ Нес., *FHG* 73; *FGrH*, 103.

⁶⁶ В. Маленко и П. Кузман, Хермелеа, *Лихнид* бр. 6, Охрид, 1988, Т. VI, 2, 2а, 2б.

та тврдина (ископувања 1996 год.) исто така од IV век ст.е.⁶⁷ Многу е веројатно дека реткоста на наодите во IV от век ст.е., е резултат на малубројните археолошки ископувања на охридското подрачје, како и на фактот дека градското подрачје на Охрид лежи врз античкиот *Lychnidos*, та слоевите од IV век ст.е. во голема мера се уништени. Очигледно е дека Дасаретида е име на областа населена со сродни племиња (Енгелани, Пенести, Дасарети и др.) во римско време наречена со името на најмоќното племе, во случајов Дасарети. Од натписите и монетите најдени во Охрид се гледа дека уредувањето во римско време било исто како во горномакедонските области. Најдените натписи се поставени од дасаретскиот којнон,⁶⁸ кој ковал и монети, при што досега се најдени четири примероци, за жал сеуште необјавени. Едната монета е вонгробен наод откриена далечната 1978 год. со ископувањата на некрополата во Дебој, но монета била идентификувана многу подоцна, при чистењето на севкупниот материјал за да биде обработен како магистерска теза.⁶⁹ Другите три монети се од локалитетот Плаошник. Едниот тип на аверсот има глава на Амон Севс со рогови, а на реверсот натпис ΔΑΣΣΑ / ΡΗΤΙΩΝ испишан над и под крилата молна прикажана во дабов венец. Другиот тип е со ист реверс, а на аверсот има глава на Херакле. Според типот монетите се датираат во III/II век ст.е. после монетарната реформа на Филип V со која на областите во кралството им било одобрено ковање монети.

Имињата на помалите племиња во Дасаретија им ги должиме на римските автори, кои многу подобро од хеленските ја знаеле состојбата во внатрешноста на Балканот. Едно од нив е племето Пенести при што Т. Ливиј на нивната територија споменува 13 градови (*polismata*).⁷⁰ Градот *Hyskana* прв го споменува Полибиј⁷¹ во врска со илирската кампања на

⁶⁷ V. Bitrakova – Grozdanova i P. Kuzman, „Lychnidos dans la haute antiquité (nouvelles preuves archéologiques)“, *Živa antika* XLVII-1 /2, Скопје, 1997, 19–28, особено стр. 21 = Lychnidos во раната антика (нови археолошки докази), *Македонско наследство*, 8, 1998, 3–16 = *Историја* 34/35/1-4, 1998/99, стр. 7-12= Археолошки откритија на почвата на Македонија, Скопје, 2009, МАНУ, макропроект *Историја на културата на Македонија*, кн. 18, 343–357.

⁶⁸ IG X. II, 2, no 357, 360, 362, 368, 369, 370, 371, 375. *koina* не се посведочени кај вистинските Илири во изворите наречени *Illyrii proprie dicti*.

⁶⁹ *Дебој, животот, во Лихнид во античко време*, ракопис на магистерска тема одбранета 2013 год. на Филозофскиот факултет во Скопје од П. Арцанлиев, кому му благодарам за овој податок. Грите монети најдени 2008 год. на лок. Плаошник треба да бидат објавени од Д. Размоска.

⁷⁰ T. Liv., XLIII, 18. 5.

⁷¹ Pol., VIII, fr. 14, оваа книга е зачувана во делови; Steph. Byz., s.v. Yskana.

Филип V во 213 год. ст.е. кога бил заземен *Lissos*, и биле покорени илирските племиња. Тит Ливиј *Uscana* ја нарекува најголем град⁷² на границата на државата на Персеј (*Uscana oppidum finium imperiique Persei erat*),⁷³ а не во Илирија како што се толкува.⁷⁴ Т. Ливиј на двапати одделно ги споменува Илирите и Усканците кои му се предале на Персеј,⁷⁵ а тој (Персеј) ги продавал усканските и илирските заробеници во *Styberra*.⁷⁶ Понатаму Т. Ливиј пишува дека најкусиот пат за илирската држава водел од *Styberra* преку пенестинската земја,⁷⁷ што покажува дека Пенестите не ги вбројува во Илири. Ако се потсетиме дека Македонците најдоцна 170 год. ст. е. опустошиле еден дел од Илирија за да ги спречат нападите на Дарданците во Илирија и Македонија,⁷⁸ тогаш е јасно дека *Uscana*, што Персеј ја одзел од Римјаните, не била опустошена, а тоа значи дека се наоѓала на македонска територија. Тоа уште појасно е кажано во врска со повторното доаѓање на Персеј кај Пенестите, кој по преминување на нивната земја (*et transitus ea*) преку *Oeneum* што се наоѓал во пенестинската земја, пристигнал кај Лабеатите (*est in Labeates*) каде што владеел Гентиј (*ubi Genthius regnabat*).⁷⁹ Притоа Персеј го зазел гратчето Ојнеж (*Oaeneum*) што од една страна било заштитено со р. *Artatus*, а од другата со висока планина,⁸⁰ а се наоѓало на патот за Лабеатите.⁸¹ Полибиј пак запишал дека двајцата пра-

⁷² T. Liv., XLIII, 18,5.

⁷³ T. Liv., XLIII, 10, 1: "... Uscana oppidum finium imperiique Persei erat."

⁷⁴ Steph Byz, s.v. Hiskana, повикувајќи се на изгубената VIII книга на Полибиј градот и областа Дасаретија ги става во Илирија, но јасно е дека тоа се однесува на време кога Илирите војувале со Македонците (од крајот на III век ст.е.) и успеале времено да ја заземат областа.

⁷⁵ T. Liv., XLIII, 18, 10.

⁷⁶ T. Liv., XLIII, 19, 2.

⁷⁷ T. Liv., XLIII, 19–20.

⁷⁸ Polyb., XXVIII, 8, 1–5 (eremos Illyris); T. Liv., XLIII, 20, 1 (Illyrici solitudines).

⁷⁹ Tit. Liv., XLIII, 19, 3.

⁸⁰ T. Liv. XLIII, 19, 7–9. Тоа е денешната Шар пл. на македонско-илирско-дарданското тремеѓе што во римско време ќе биде граница меѓу провинциите Македонија, Дарданија, Далмација.

⁸¹ Со оглед на местоположбата на Лабеатите (областа на Скадарското езеро) градот *Oeneum* треба да се лоцира кај Гостивар или Тетово. Н. Вулић го лоцира кај Тетово, а реката ја идентификува со Вардар (Вулић, Ратовање македонског краља Персеја с Римљанима у нашој земљи 170 и 169 год. пре Хр., *Глас СКА*, 160, Београд, 1934, стр. 38) но таква грешка за името на најголемата македонска река не е веројатна. Хамонд (N. Hamond, op. cit., p. 44) р. *Artatus* ја идентификува со Треска што тече предалеку на исток и од Тетово и од Гостивар, а Б. Јосифовска (B. Josifovska, *Tabula imperii romani*,

теници (Македонецот Адај од Бероја и Илирот Плеурат) испратени од Персеј кај Гентиј со мака минале низ овие (опустошени) области за да стигнат во Скадар.⁸² Од ова може да се заклучи дека опустошената област биле северно од Гостивар, по горното течение на р. Црн Дрим одкаде Дарданците можеле да навлезат и во Илирија и во Македонија. И Страбон пишува дека пловниот дел на реката *Drillon* – Дрим (создаден со соединување на Црн со Бел Дрим) била источна граница на Илирите со Македонија.⁸³

Описот на првиот поход на Персеј во 169 год. ст.е. за преземање на *Uscana* од Римјаните и од нивните илирски сојузници ни овозможува да ја уточниме местоположбата на *Uscana* кај Кичево.⁸⁴

За местоположбата на најголемиот пенестински град *Uscana* искажани се повеќе мислења, меѓу кои преовладуваат две.⁸⁵ Според едни градот бил кај Дебар (W. M. Leake, H. Kiepert, G. Zipel, J. Kromaer, P. Meloni, F. F. Walbank, П. Лисичар, H. Sadiku, P. Cabanes, F. Papazoglou), според други кај Кичево (B. Niese, H. Вулиќ, Ф. Папазоглу, N. G. L. Hammond).⁸⁶ Т. Ливиј пишува дека Персеј тргнал од *Styberra* со 10.000 тешко и 2000 лесно вооужени пешаци, како и 500 коњаници, дека носел опсадни справи и снабдување за повеќе денови и дека после три дена стигнал пред *Uscana*.⁸⁷ Од *Styberra*, што со сигурност е докажано дека била кај с. Чепигово,⁸⁸ можни се три правци према предложените градови: еден за Дебар и два за

Ljubljana 1976, p. 18), со Радика што е премногу на запад и од Тетово и од Гостивар. Ако *Oeneut* било кај Гостивар тогаш реката *Artatus* треба да е некоја притока на р. Вардар, а ако е Тетово тогаш тоа треба да е р. Пена.

⁸² Polyb., XXVIII, 8.

⁸³ Strabo, VII, 5 (316).

⁸⁴ N. Proeva – O. Branković, Le problème de localisation de la ville d'Uscana en Haute Dassaretie, in actes du colloque internationale *L'Illyrie meridionale et l'Épire dans l'Antiquité*, IV, Grenoble, 2002, Paris, 2004, p. 199–202. Овој труд беше резултат на нашата заедничка работа за локализирање на градот *Uscana* од што произлезе семинарски труд што беше злоупотребен и објавен од В. Лилчиќ, како негов авторски труд во *Македонско наследство* 14, Скопје, 2000, стр. 2–72: Походот на Персеј на *Uscana/Perseus Campaign* in *Uscana*.

⁸⁵ Мислењето на Т. Томовски, “Auf den spuren der illyrischen Siedlung Iscana”, *Živa Antika* XII, Skorje, 1962, p. 339–343, дека градот бил на лок. Бучиште во Дебарца е сосема необудливо.

⁸⁶ Преглед на мислењата в. N. Proeva – O. Branković, op. cit., p. 198.

⁸⁷ T. Liv., XLIII, 18, 4–5.

⁸⁸ Ф. Папазоглу, *Македонски градови*, стр. 216–221; Ead., *Les villes*, p. 289–302.

Кичево. Патот до Дебар од Чепигово води по текот на р. Црна преку Демир Хисар, потоа мора да се скршне по р. Белица и преку клисурата Јама, 1507 м, да се стигне до Дебар, што би изнесувало сса 110 км. Со оглед на тоа дека војската била натоварена со храна и опсадни справи и се движела во зима кога деновите се покуси (6/7 часови), речиси е невозможно, за три дена да се помине растојание од околу 110 км за да се стигне во Дебар, што може да се докаже со искуство на современата војска. Имено, иако е многу подобро опремена за војување, современата војска може засилено да маршира само 10 часа дневно, при што првите три часа поминува 5 км на час, по што брзината прогресивно се намалува, прво на 4 км, а потоа на 3 км на час. На угорницата од 25% се губи уште 15% од времето. На секој час, по правило, се дава 15 мин. одмор, а после 5 часови одење, одмор од еден час. Тоа значи дека одејќи на рамно современата војска за 10 часови може да помине сса 40 км. при што 3 часови се потребни за одмор, што значи дека денот треба да трае 12 часови, како што е во летен период, но не и во зимски.

Од *Styberra* кон Кичево односно Кичевска котлина која на север граничи со пл. Буковик, на запад со Бистра, на исток со Песјак, а на југ со Илинска и Бушева пл. водат два правца. Едниот пат, по текот на р. Црна преку Демир Хисар води директно во Кичево (60 км), при што мора да се мине превојот Турла, висок 1099 м. На едно место Т. Ливиј пишува дека р. Црна извира во Илирија,⁸⁹ исто како и Страбон, кој пак сите деуриопски градови (*Styberra, Alalkomenai, Bryanion*) ги лоцира долж р. *Erigon* – Црна река,⁹⁰ што извира кај с. Железник во Демир Хисар, а тоа е горномакедонската област *Deuriopos*. На натписите (IG X, II,2 по 300) се посведочени политарси, типично македонска, а не илирска магистратура, како и *demos Derriopos* (IG X, II,2 по 300) вообичаено уредување (којнон) на горномакедонските области. Ова покажува колку на античките автори им биле јасни границите на помалите области во внатрешноста на Балканот.

Вториот, подолг пат од *Styberra* води по долината на р. Блато до с. Дебреште (сса 30 км) и од Пелагонија излегува преку превојот Барбарас (864 м.), за да продолжи по горниот тек на р. Треска/Велика сè до Кичево, сса. 42 км. што сè заедно изнесува сса 72 км. Јасно е дека Персеј го одбрал подолгиот пат (сса 72 км.) преку Пелагонија, но затоа многу полесен

⁸⁹ Т. Liv., XX XIX, 53, 15.

⁹⁰ Strab., VII, 7, 9 (С 327).

и со понизок превој кај Барбарас (864 км.)⁹¹ од оној преку Демир Хисар (Турла, 1099 м.) (в. сл. 2).

Во прилог на локализација на *Uscana* кај Кичево е и патот по кој одеде пратениците на Персеј испратени кај Гентиј со цел да го придобијат за борба против Римјаните, опишан од Т. Ливиј, Полибиј и Диодор.⁹² Двајцата пратеници: Илирот Плеурат, пребеган кај Персеј и Македонецот Адај од Берија, откако преминале преку гребенот на пл. *Scordus* и опустошената Илирија (*Illyrici solitudines*) со огромни тешкотии стигнале во *Scodra* (Скадар) кај што столувал Гентиј, кој пак тогаш бил во *Lissos*, и ги повикал таму. Ова покажува дека *Uscana* не може да биде во Дебар зошто во тој случај би било непотребно пратениците да ја преминат Шар планина (Дебар не е кај Шар пл.), туку во *Scodra* би стигнале одејќи направо по долината на р. Црн Дрим или р. Мати⁹³ при што би морале да поминат низ *Lissos* каде што би го нашле Гентиј и не би имало потреба да одат во Скадар.

Местоположбата на *Uscana* кај Кичево може да се поткрепи со два археолошки локалитети. Едниот е лок. Кржалица кај с. Карабуница на патот Кичево – Македонски Брод – Прилеп⁹⁴ – населба со некропола од хеленистичко време. Другиот е населбата Граиште – Венец, кај с. Миокази, со континуитет од неолитот до средниот век, и се наоѓа на истиот патен правец.⁹⁵ Иако двата локалитети не се систематски ископувани сепак може да му се даде предност на лок. Миокази заради неговата стратешка положба: од источната страна ја надгледува долината на р. Велика/Треска која води директно во Кичево, а од северната страна пак ја контролира долината на Рабетинска река. Откриената тврдина од доцното античко време заради одбранбени потреби верјатно била изградена и пред тоа, исто како и населбата. Името на локалитетот – Градиште јасно укажува на градска населба и најверојатно овде се наоѓала акрополата на *Uscana*. Во овој случај треба да се смета со растојанието од Чепигово до Миокази што е за 10 км. помалку од растојанието до градот Кичево и уште повеќе ја зго-

⁹¹ Северозападно од превојот се наоѓа тврдина Кале од касноантичко време И. Микулчиќ, *Средновековни градови и тврдини во Македонија*, Скопје, 1996, стр. 255–257.

⁹² Т. Liv. XLIII, 20. 1; Polyb., XXVIII, 8, 1-5; Diod. XXX, 9, 1.

⁹³ Н. Вулић, Ратовање македонског краља Персеја, стр. 37.

⁹⁴ Г. Спасовска – Димитриоска, *Археолошки преглед*, Љубљана, 1986, стр. 81–82; Ead., *Macedoniae acta archaeologica* 10, Скопје 1989, стр. 143–151.

⁹⁵ G. Spasovska–Dimitrioska, *Macedoniae acta archaeologica* 7–8, Скопје, 1987, 167–174; Ead., *Лихнид* 7, Охрид, 1989, 43–44.

лемува веројатноста дека Персеј со војската одел токму по оваа траса и дека градот се наоѓал на оваа страна од Кичевската котлина. И другиот споменат локалитет веројатно припаѓал на *Uscana* зошто *Uscana* бил град со 10.000 жители,⁹⁶ кои веројатно биле населени меѓу овие два локалитети. Важно е да се спомене и тврдината од доцната антика на десниот брег на р. Треска, кај с. Подвис, на западната страна од кичевската котлина, што очигледно го контролирала влезот во котлината од таа страна.⁹⁷ Во обидот да ја заземе *Uscana* во 170 год. ст. е. римскиот заповедник Апиј Клаудиј тргнувајќи од *Lychnidos*, се улогорил на 12 милји од *Uscana*⁹⁸ што одговара на растојанието меѓу Миокази и Подвис, 17 км. По сево ова останува само да се откријат остатоците на *Uscana* со систематски археолошки ископувања.

RESUME

*Sur les tribus dassarètes (Penestae, Dasaretæ, Engeleanes)
et la localisation de la ville d'Uscana en Haute Dassarétie*

La question du territoire de la tribu Penestae (Penestai), ainsi que de localisation de la ville d'Uscana, était exploitée à partir de la deuxième moitié du 19ème siècle par les historiens et les archéologues, sans qu'on ait trouvé une solution sur le positionnement de Penestae et sur la localisation d'Uscana. Entre autres difficultés, celle-ci est dû au fait qu'à part de la région d'Ohrid et de Struga (Basse Dassarétide), la région de Kičevo et celle de Polog ne sont pas assez explorées du point de vue archéologique et les sources épigraphiques y sont peu nombreuses. Selon les sources écrites, il s'ensuit que terra Penestianae englobait la région de Polog avec les villes Tetovo et Gostivar et la vallée de la ville actuelle Kičevo autrement dite en Haute Dassarétide car selon Pline (NH, IV, 3), les Dassarètes s'étendaient au nord de l'Épire jusqu'aux Dardaniens farouches. Cela s'accorde avec les données de Strabon (Geogr., VII, 7,5, 12 C, 318) qui situe les Dassaretæ entre les Dardaniens, et les Ardiéens. Une deuxième fois, il les mentionne avec les Dadraniens et les Autariates (Geogr., VII, 7, 5, 2, C 316) mais vu que cette phrase est corrompue il faut lire « Ardiéens » au lieu d' « Autariates ». (fig. 1)

Parmi les 13 villes – polismata, sur le territoire des Penestae (Penestia, terra Penestianae) la ville la plus grande était Uscana. Au sujet de sa localisation, différentes opinions ont été exprimées. Jusqu'à aujourd'hui, on a proposé la localisation d'Uscana soit près de la ville Debar, soit près de celle de Kičevo et enfin une aux alentours d'Ohrid, hypothèse tout à fait insoutenable.

⁹⁶ T. Liv., XLIII, 18, 5; 10,1.

⁹⁷ Г. Спасовска–Димитриоска, *Лихнид*, 7, Охрид, 1989, стр. 44.

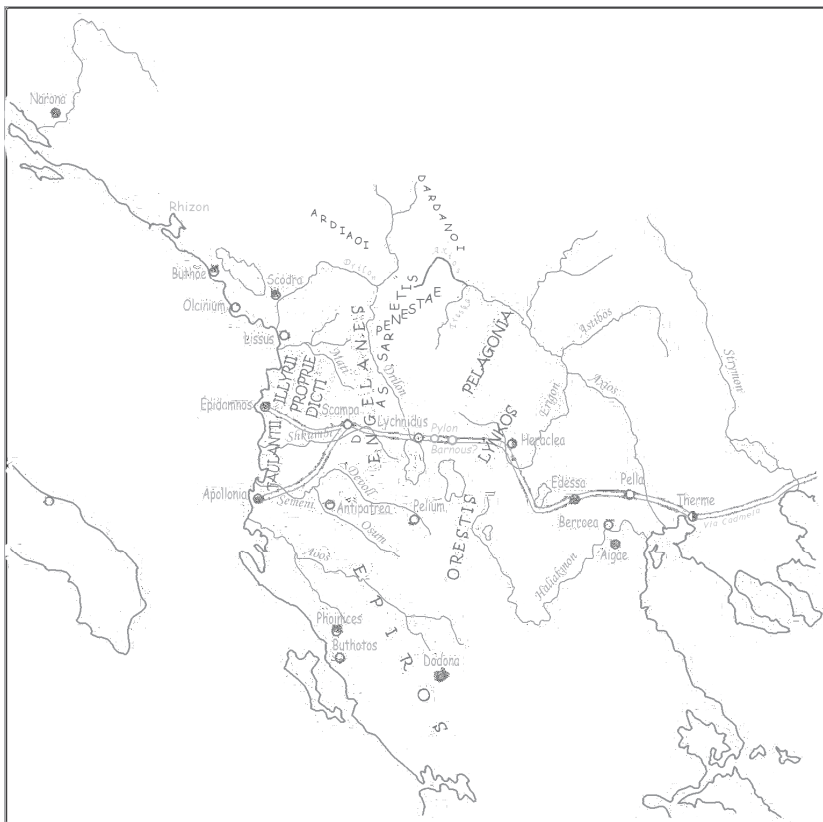
⁹⁸ T. Liv., XLIII, 9–7.

L'analyse de sources narratives montre que la ville Uscana devrait être localisée près de Kičevo et non près de Debar car la distance entre Styberra (Čepigovo) et Debar que le roi macédonien Persée a dû traverser est trop longue (de plus, il faut passer par le col Jama, 1509 m.). Il est impossible de parcourir ce trajet en trois jours, comme il est noté dans la description de sa campagne en 169 av. n..e.

Pour arriver à Kičevo on peut proposer deux tracés routiers (Fig. 2) que le roi macédonien Persée pouvait utiliser en partant de Styberra. Vu le temps – trois jours, il est évident qu'il a choisi la route à travers de la plaine de Prilep, laquelle traversant le col de Barbaras, 864 m, ensuite continuer le long de la vallée de la rivière Velika/Treska. Cette route est un peu plus longue mais plus aisée que la l'autre qui longe la vallée de la rivière d'Erigon, passe à travers la région montagneuse de Demir Hisar, et par le col de Turla 1099 m., laquelle est presque inaccessible en hiver. (fig. 2)

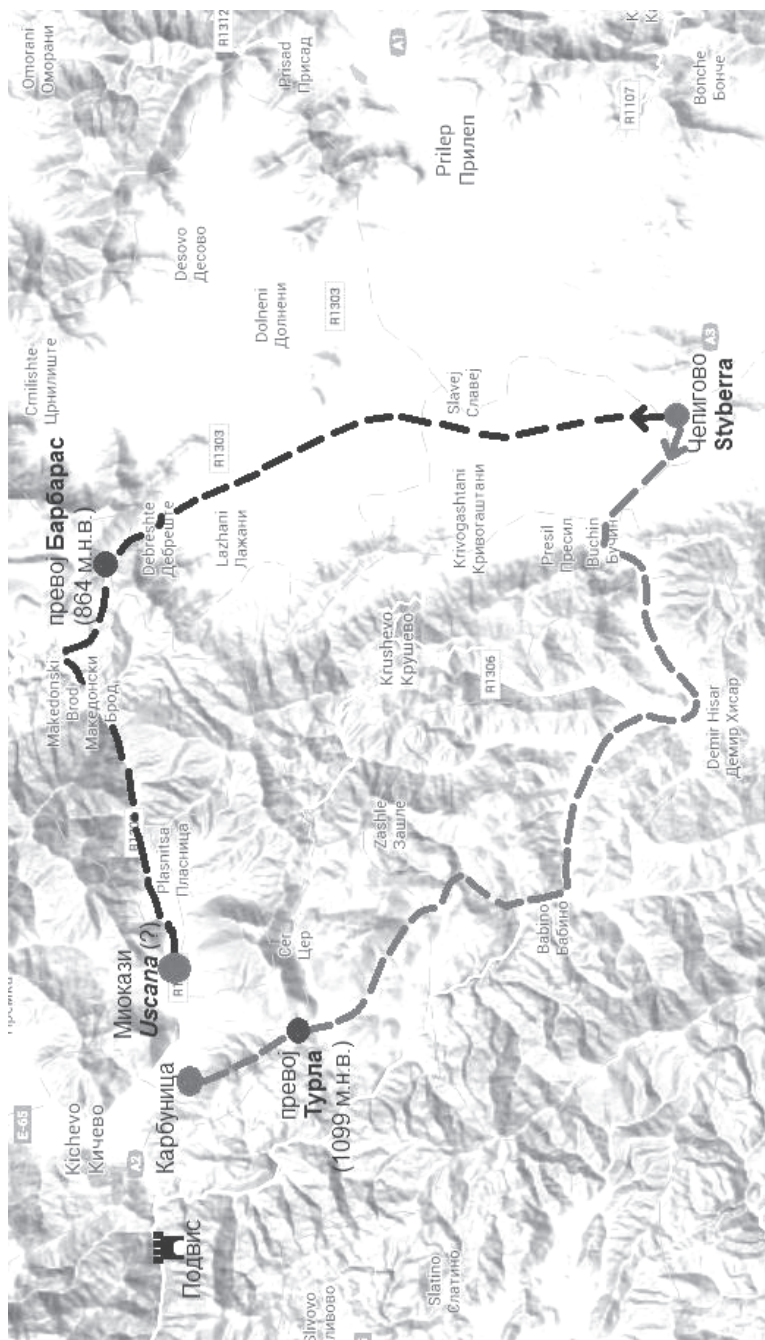
Il faut évoquer le donnée de T. Live (T. Liv., XX XIX, 53, 15) selon lequel la rivière Erigon prenait sa source en Illyrie, ainsi que celle de Strabon, qui de son côté situe sur Erigon les villes de Styberra, d'Alalkomenai et de Bryanion (Strab., VII, 7,9 C 327). En fait, la rivière naît dans la région de Demir Hisar au nord-est de la Pélagonie, à et c'est la région de Derriopes. Sur les inscriptions trouvées à Styberra (IG X, II,2 no 300) le politarque - la magistrature macédonien par excellence- ainsi que le demos de Derriopos (IG X, II,2 no 300) sont attestés. L'autre donnée de Strabon, qui indique Pylon sur Via Egnatia entre Lychnidos et Barnous (Strab., VII, C 323) comme lieu de séparation entre l'Illyrie et la Macédoine, ne peut en réalité désigner qu'une position administrative. Il s'agit, évidemment du territoire du protectorat romain qui englobait les Dassarétides et une partie de l'Orestide détachées de la Macédoine de Philippe V en 196 et déclarées libres en tant qu'alliées des Romains. Ces deux régions sont absentes de la liste de Cicéron (Cic., In Pis., 96) qui dénombre les contrées illyriennes appartenant à la province romaine de Macédoine. Tout cela démontre que ces deux régions, qui de temps en temps étaient englobés dans l'état illyriennes, n'étaient pas en réalité illyriennes.

En appui de la localisation de la ville d'Uscana il faut évoquer les sites archéologiques repérées dans la région de Kičevo l'un près du village de Miokazi et l'autre près de Karabunica. Malheureusement les deux sites n'ont été pas encore systématiquement fouillés, on n'a effectué que des sondages. En tenant compte des couches de l'époque hellénistique sur la localité près du village de Karabunica et la continuité de l'époque néolithique jusqu'au moyen âge de l'agglomération près de Miokazi, la localisation de la ville d'Uscana entre ces deux localités est presque certain. Au village de Podvis se trouve une forteresse datant de l'Antiquité tardive (sûrement avec des phases plus anciennes comme il est cas avec les autres sites en Macédoine) qui est bien placée pour contrôler l'entrée de la plaine de Kičevo de ce côté là. Étant donné que le village de Podvis se trouve à environ 17 km. du village Miokazi (probablement acropole d'Uscana), il est très probable qu' en 170 av. n.e. Appius Claudius en partant de Lychnidos avait établi son camp sur ce site (12 milles de la ville d'Uscana), ce qui correspond exactement à la distance entre Podvis et Miokazi.

Карта бр. 1. Дасаретските племиња во предримско време
(Компјутерска обработка М. Шаревски)

Fig. 1. Les tribus dassarettes à l'époque pre – romaine.
(Réalisation technique M. Sarevski).

Карта бр. 2: Патни правци од Styberga (Чепигово) за Uscana (Кичево) – (Компјутерска обработка М. Шаревски)
 Fig. 2. Les directions routieres de Styberga – Cepigovo à Uscana – Kichevo (Réalisation technique M. Sarevski).